

Musul Sonrası Türkmenler ve Olası Telafer Operasyonu

Irak Türkmenleri bir zamanlar Irak'ın asli unsuru iken bu durum I. Dünya Savaşı sonrası, 1920'de (San Remo Konferansı'nda) Irak'ın İngiltere mandası altına girmesi ile son bulmuştur. Yüzyıllar boyunca iktidarı elinde bulunduran Türkler bir anda azınlık durumuna düşerek yeni Irak yönetimince sorunlu toplum olarak görülmüştür. Bu politikanın oluşmasında Irak'ın Türkiye ile yaşadığı sorunlarda etkili olmuştur. Irak Türkmenleri zaman içerisinde Türkiye lehine casuslukla suçlanmış önde gelen toplum liderleri ya tutuklanmış ya da idam edilmiştir.

Irak Türkmenleri'nin günümüzdeki sorunları şüphesiz yeni bir durum değildir. Sindirilmeye çalışılan bu toplum tarihte birçok kez katliamlara maruz kalmıştır. Bunlardan 1924 Kerkük Katliamı, 1946 Gavurbağı Katliamı, 1959 Kerkük Katliamı ve 1991 Altınköprü katliamı tarihe kara bir leke olarak geçmiştir. Ayrıca 2003 yılında ABD'nin Irak'ı işgali ile birlikte Türklerin yerleşim yerleri hedef alınmış, birçok sivil hayatını kaybetmiştir.^[1] Yine 2014 yılında DEAŞ'ın Musul başta olmak üzere Irak'daki yerleşim alanlarına saldırması ile birlikte burada yaşayan Türkmenler bu terörist örgüt tarafından katledilmiştir.

Irak Türkmenleri, Yezidiler yahut Kürt grupların aksine seslerini dünyaya duyurmada başarısız olmuşlardır. Türkmenler seslerini duymak istemeyen dünya karşısında sığınacak liman olarak sadece Türkiye'yi görmektedirler. Fakat Türk dış politikasında ortaya çıkan farklılıklar Türkmenlerin istediğini alma noktasında uzak kalmalarına neden olmaktadır. Türkiye'nin Irak'daki önceliklerinin farklı olması günümüzde Türkmen sorunlarının neden çözülemediğinin göstergesi olarak da okunabilir. Irak ile 1926 Ankara anlaşmasından beri ilişkileri bozmamak için gerekli tepkileri göstermekten uzak kalan Türkiye, mevcut şartlar dâhilinde elindeki ağırlığı kaybetmiş görünmektedir.

17 Ekim 2016 tarihinde resmi olarak başlayan Musul operasyonunun Iraklı yetkililer tarafından 09.07.2017 tarihinde başarı ile tamamlandığı açıklandı. Fakat Musul operasyonu sonrasında harap olan şehrin ve toplumların nasıl toparlanacağına dair herhangi bir plan şuan için ortaya konulmadı. Operasyonunun bitmesi ile birlikte Türkmenler için iki önemli yer ön plana çıkmaktadır; Musul'un Telafer ilçesi ve Mahlebiye kazası. Musul merkez ilçesinde bulunan Yunus Peygamber, Faysaliye ve Mansur mahalleleri Irak Türkmenlerinin yoğun yaşadığı yerlerdir. Bunun dışında kırsal alanda yüzlerce Irak Türkmeni'nin yaşadığı köyler de bulunmaktadır. Ayrıca Ortadoğu'nun en büyük ilçesi olan Telafer, ikinci büyük Türkmen nüfusunu ihtiva etmektedir. Yaklaşık nüfusu 500 bin civarındadır. Telafer'in Irak Türkleri açısından önemi merkez nüfusunun tamamen Türklerden oluşmasıdır. Telaferde aşiret yapısı hâkim olmasına rağmen her aşiretin içerisinde Şii, Sünni ve Bektaşî mensupları bulunmaktadır.

Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Mehmet Tütüncü'ye göre, Musul sonrasında asıl savaş Telafer şehrinde yaşanacaktır. Çünkü burada nüfusun tamamı Türkmenlerden oluşmaktadır. Şehrin bu özelliğini göz önünde bulunduran ve buraya operasyon düzenlemeye istekli olan Haşdi Şabi milislerinin buraya girmesinin önündeki engel ise Türkiye'nin gösterdiği hassasiyettir. Eğer Haşdi Şabi milislerinin olası bir saldırısı olursa Türkiye'nin bölgeye doğrudan müdahale edeceği sahada oldukça etkili konuşulmaktadır. Bu yüzden de buraya Haşdi Şabi milislerinin şuan için girmesi mümkün görünmemektedir. Fakat Haşdi Şabi milisleri büyük bir yığınak ile şehrin etrafındaki bekleyişini sürdürmektedir. Bu konudaki söylentilere göre, Irak Başbakanı İbadi'nin ABD'li yetkililer ile bir anlaşması olduğu yönündedir. Buraya Haşdi Şabi'nin girmemesi karşılığında Türkiye'nin de operasyon düzenlememesidir. İbadi'de bu yüzden geri adım atarak, Haşdi Şabiye olabildiğince Telafer operasyonundan uzak tutmaya çalışmaktadır.

Sahadan gelen bilgilere baktığımızda da buraya operasyonu düzenleyecek güçlerin Irak Ordusu ve polis güçleri olduğu şeklindedir. Çünkü Türkmenler için Haşdi Şabi'nin yapısı DEAŞ'dan farklı değildir. Musul sonrasında Telefare yapılacak operasyonda Türkmenlerin isteği kendi yerel güçlerinin sahada olmasıdır. Hatta bu yönde sayıları 2.000 civarında olan yarısı, Şii yarısı ise Sünni Türkmenlerden oluşan silahlı bir güç oluşturulmaya çalışılmaktadır. İlk aşamada bu güçlerin doğrudan DEAŞ ile savaşması düşünülmemektedir. Çünkü DEAŞ'a karşı zayıftırlar. Operasyon sonrasında ise şehrin güvenliğini bu güçlere teslim edilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

Irak Türkmenlerini bekleyen diğer bir önemi husus da Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) düzenleyeceği bağımsızlık referandumudur. İlan edilen sınırlar göz önüne alındığında Kürtlerin hak iddia ettikleri sınırlardan fazla olduğu ve Türkmen ile Sünni Arapların topraklarının da bu sınırlar içerisinde

olduğu görülmektedir. Özellikle DEAŞ saldırsı sonrasında IKBY topraklarını yaklaşık %40 oranında genişletmiştir. Statüsü anayasada belirlenen fakat henüz netliğe kavuşmayan Kerkük'nde bu sınırlar içerisinde yer alması Türkmenlerin haklarının daha fazla ellerinden alınmasına neden olacaktır.

Bölge halkları tarafından hoş karşılanmayan IKBY'nin politikalarına Bağdat yönetimi tarafından da kuşku ile yaklaşılmaktadır. Çünkü peşmerge güçlerinin DEAŞ'a karşı savaşması yasalara göre yapması gereken vazifeler içerisinde olarak belirtilmiştir. Irak'ın içinde bulunduğu karışık durum karşısında Kürt yönetiminin oldu-bitti ile topraklarını genişletmesi ve bağımsızlık ilan etmesi ileride Sünni Arap-Türkmen ittıfakını karşısında bulabilecektir. Bu iki halkın kısa vadede toparlanması zor bir ihtimal olsa da orta ve uzun vadede bu toprakların geri alınması konusunda tekrardan silaha başvurmaları ihtimal dhilindedir.

Netice itibarı ile bölgede şuan için Musul sonrasında kimin ne yapacağı ve masada ne şekilde olacağı henüz netleşmiş görünmemektedir. Türkiye'nin sahada İran'a kıyasla zayıf olması mit bekleyenler için karamsar bir tabloyu ortaya koymaktadır. Irak üzerinde adil bir çözüm olmaması durumunda kaos ve şiddetin devam etmesi kaçınılmaz olacaktır. Özellikle Türkmenlerin Irak'daki bu durum karşısında en zayıf halka olduğunu göz önüne aldığımızda yaşanılan yüzyıllık ızdırap ne yazık ki devam edecektir.

[1][1] Detaylı Bilgi için Suphi Saatçi, **Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri** Kitabına bakınız. Ötüken Neşriyat, İstanbul,2007